

דבר המערכת

אנו שמחים להציג בפניכם גיליון נוסף של "משמר הסביבה". הגיליון כולל סקירה תקופתית של הפעילות הסביבתית בכנסת, והנו פרי שיתוף פעולה בין הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן ו"חיים וסביבה" - ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל.

בגיליון זה נביא סיכום הפעילות הסביבתית במהלך **כנס הקיץ של הכנסת** לשנת תשע"ב-2012, בדגש על **הגברת שקיפות המידע הסביבתי** בנושאים שונים, וכן נפרט אודות **הצעות חוק חדשות** אשר סטודנטים מהקליניקה היו שותפים לכתבתן וניסוחן.

נשמח לשמוע את תגובותיכם והערותיכם הבונות, ולקבל הצעות לנושאי כתיבה לגיליונות הבאים.

ניתן ליצור עמנו קשר בדוא"ל: galit.ofer@mail.biu.ac.il

משמר הסביבה נערך ע"י **מיכל בן-חיים** וגדעון חורש, תלמידי הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית בהנחיית עו"ד **גלית עופר**, פרופ' **אורן פרז**, **מר נאור ירושלמי** והגב' **מאיה קרבטרי**.

חיים וסביבה - ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל

מנכ"ל: נאור ירושלמי
סמנכ"ל: מאיה קרבטרי

פרטי קשר:
טלפון: 03-5602256
נחלת בנימין 85, תל אביב
www.sviva.net

הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית, הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר אילן

מנחי הקליניקה:
פרופ' אורן פרז
עו"ד גלית עופר

פרטי קשר:
טלפון: 03-5318814
רמת גן, 52900
www.envclinic.org.il

הגברת שקיפות ושיתוף הציבור

במהלך הכנס האחרון, עסקה הכנסת לא מעט בנושא הגברת השקיפות והנגישות של האזרחים למידע בנושאים סביבתיים. הכוונה אינה רק ליצירת נגישות למאגרי המידע המדינתיים של הרשויות, אלא לעצם הגברת המודעות לכך שהציבור זכאי לקבל מידע זה.

החוק המרכזי בתחום זה הינו חוק הגנת הסביבה (פליטות והעברות לסביבה - חובות דיווח ומרשם), התשע"ב-2012 (שאושר ביום 1.4.2012) של המשרד להגנת הסביבה, שאוחדה עם הצעת חוק פרטית שהוגשה על-ידי ח"כ דב חנין (חד"ש), ח"כ משה גפני (יהדות התורה), ח"כ דוד אזולאי (ש"ס), ח"כ אמנון כהן (ש"ס), ח"כ רחל אדטו (קדימה), ח"כ איתן כבל (העבודה), ח"כ אברהים צרצור (רע"מ-תע"ל) וח"כ ניצן הורוביץ (מרצ), והוכנה בשיתוף ארגון אדם, טבע ודין. החוק, העוסק בדיווח על פסולת הנפלטת ממפעלים, ומהווה נדבך חשוב מההתחייבויות שמדינת ישראל נטלה על עצמה בהצטרפות לארגון ה-OECD בשנת 2010. החוק מחייב מפעלים להעביר למשרד להגנת הסביבה דיווח שנתי על החומרים שהם פולטים לסביבה. מידע זה נאסף על-ידי המשרד ומוצג במערכת מידע ממוחשבת ונגישה

לציבור. מטרת החוק הינה לחזק את יכולת האכיפה של המשרד להגנת הסביבה ושל הציבור עצמו כלפי מזהמים. בנוסף, החוק מאפשר להטיל עיצום כספי או עונש של מאסר של עד שנה למפרי הוראות החוק. החובה להעביר את הדיווחים ביחס לשנת 2012 תתחיל ביוני 2013, כך שלא ניתן לבחון את יחס המפעלים והחברות השונות אל הוראות החוק. יש לציין, כי המשרד להגנת הסביבה פרסם לאחרונה לעיון והערות הציבור רשימה

של כ-730 מפעלים אשר חייבים בגילוי מידע זה, על מנת לתת לציבור אינדיקציה ביחס לסוגי ומגוון המפעלים אשר חוק זה רלוונטי אליהם.

הצעת חוק רלוונטית לנושא הגברת השקיפות לציבור, הינה הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון - סימון ביצים), התשע"ב-2012 של ח"כ נינו אבסדזה (קדימה) וח"כ כרמל שאמה-הכהן (ליכוד) מיום 9.7.12. הצעת החוק עוסקת בזכותו האלמנטארית של הציבור בישראל לקבל מידע בדבר תנאי הגידול של בעלי חיים המשמשים לייצור מזון,

ביגוד ומוצרים אחרים. ההצעה מתמקדת בתנאי החיים של תרנגולות, וקובעת כי יש לסמן ביצי מאכל בסימונים מיוחדים, על מנת לאבחן את תנאי הגידול בלול שבו הן הוטלו. מטרת אבחנה זו היא להבטיח העברת מידע אמין לצרכן על תנאי החיים של התרנגולות אשר הטילו את הביצים המוצעות למכירה, תוך האחדת מונחים. הצעת החוק באה כנגד המצב הקיים כיום, בו ביצים מלולים סטנדרטיים משווקות לעיתים באופן שמטעה את הצרכנים לחשוב שהן זכו לתנאי רווחה מיוחדים, כגון על-ידי

סימון ביצים רגילות כ"ביצי חופש". רצון הציבור לדעת את מקור הביצים מתבטא בין

השאר בעלייה בדרישה ל"ביצי חופש" ו"ביצים אורגניות", אשר מקורן בלולים עם תנאי גידול נאותים או במשקים פתוחים ולא בכלובים, הגורמים לפגיעה רבה ברווחתן. יש לציין כי הצעת החוק אינה מכוונת להגבלת שיטות הגידול של התרנגולות המשמשות להטלת ביצים, אלא רק להגן על יכולת הצרכן לברור את הביצים שיקנה בהתאם למצפוננו, ולהציב סטנדרטים של סימון ביצים שיאפשרו ייצוא ביצים למדינות המקפידות על הנושא, ובפרט למדינות האיחוד האירופי.

הצעת חוק הקרינה הבלתי מייננת (תיקון - מניעת ניגוד עניינים), התשע"ב-2012 של ח"כ מגלי והבה (קדימה), ח"כ ציון פניאן (ליכוד), ח"כ חמד עמאר (ישראל ביתנו), ח"כ חנא

סויד (חד"ש) וח"כ טלב אלסאנע (רע"מ-תע"ל) מיום 16.1.2012 אף היא קשורה לקבלת מידע. הצעת החוק מבקשת למנוע את הסכנה לניגוד עניינים במצב הנוכחי בו בדיקות קרינה לאנטנות סלולאריות (טרם ולאחר הקמת האנטנה) מוזמנות על-ידי חברות הסלולר עצמן. על כן, מוצע כי הבדיקות יבוצעו על-ידי המשרד להגנת הסביבה וימומנו מכספי אגרות שישלמו חברות הסלולר. בעקבות ביטול יחסי תלות והעסקה אלו, יזכו אזרחי המדינה לקבל מידע נכון יותר ביחס לרמות הקרינה הנובעות מהאנטנות, ללא חשש להטיה בתוצאות הבדיקה, על מנת לרצות את החברה מזמינת הבדיקה. יש לציין, כי אמנם תוצאות הבדיקות אינן מתפרסמות לציבור, אולם הצעת החוק חשובה, כיוון שמוסרת מידע אמין יותר בידי מקבלי ההחלטות המתבקשים לאשר הצבת אנטנה.

הצעת חוק נוספת העוסקת בניגוד עניינים, הינה **הצעת חוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (תיקון - איחוד סמכויות), התשע"ב-2012**. הצעה זו של ח"כ אלכס מילר (ישראל ביתנו), ח"כ כרמל שאמה-הכהן (ליכוד), ח"כ איתן כבל (העבודה), ח"כ דב חנין (חד"ש), ח"כ דוד רותם (ישראל ביתנו), ח"כ חמד עמאר (ישראל ביתנו), ח"כ ליה שמטוב (ישראל ביתנו), ח"כ זבולון אורלב (הבית היהודי) וח"כ ראלב מג'אדלה (העבודה) שצלחה את וועדת השרים לענייני חקיקה בתאריך 11.6.2012 נועדה לסייע לבעלי החיים. ההצעה מעלה בעייתיות הקיימת כיום בכך שהסמכויות לפי חוק צער בעלי חיים מפוזרות בין משרד החקלאות, המשרד להגנת הסביבה, משטרת ישראל והרשויות המקומיות. מוצע כי כל הסמכויות ליישום חוק צער בעלי חיים יועברו למשרד להגנת הסביבה.

על רקע הצעות החוק למניעת ניגוד עניינים ושמירה על מנהל תקין, הוגשו ביום 21.03.2012 שתי הצעות חוק שנוגעות לתיקון **פקודת היערות** על-ידי ח"כ ניצן הורוביץ (מרצ). ההצעות באו בעקבות **התיקון לפקודת היערות** אשר התקבל בכנסת בחודש מאי השנה, ושיפר את ההגנה על העצים הבוגרים, וכן הביא להקמתה של ועדה מייעצת לשרת החקלאות ופיתוח הכפר בנוגע לקביעת סוגי העצים שעקירתם לא תדרוש רישיון (כפי שדרוש לדוגמא ביחס לעצים המהווים מינים פולשים ומהווים סכנה למגוון הביולוגי של ישראל). על אף השיפור שהביא עמו החוק, במהלך הדיונים בוועדת הפנים, נמחקו הסעיפים שעסקו בשיפור השקיפות וביידוע הציבור על תכניות לכרות עצים. נציגי משרד הפנים והמשפטים התנגדו להצעתם של ארגוני הסביבה, שזכתה לתמיכתם של חלק מחברי הוועדה, להציב שלט בסמוך לעץ המיידע את הציבור על הכוונה לכרותו, לכל הפחות בתוך תחומי יישובים עירוניים. על רקע נושא זה כאמור, הגיש ח"כ ניצן הורוביץ שתי הצעות חוק, יחד עם סטודנטים מהקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית באוניברסיטת בר-אילן.

הראשונה הינה **הצעת חוק לתיקון פקודת היערות (פקידי יערות ברשות מקומית)**, **התשע"ב-2012** העוסקת בניגוד העניינים הבעייתי בקרב פקידי היערות העירוניים במדינת ישראל. על-פי חוק, פקיד היערות הכפוף למשרד החקלאות ולקק"ל רשאי להסמיך פקידי יערות מקומיים, כאשר עד כה הוסמכו 6 פקידי יערות ברשויות המקומיות (לפירוט: **לחץ כאן**). אולם פקידי היערות המקומיים מועסקים בפועל על-ידי העיריות והמועצות המקומיות השונות, ולעתים אף נושאים בתפקיד נוסף בעירייה. מצב זה מעלה חשש לניגוד עניינים אפשרי בין תפקידיהם השונים ובין הצורך בהגנה על האילנות לבין תכניות פיתוח ובנייה של הרשות המקומית. על מנת למנוע מצב זה, מוצע למנות לתפקיד פקידי יערות ברשויות המקומיות אך ורק עובדי מדינה, כך שהליך המינוי יעלה בקנה אחד עם תקינות המנהל הציבורי. בצורה זו, פקידי היערות לא יהיו כפופים לראש העירייה אלא לשר החקלאות ופיתוח הכפר, ויוכלו למלא נאמנה אם מחויבותם כלפי הצומח בישראל.

הצעה נוספת הינה **הצעת חוק לתיקון פקודת היערות (מס' 5) (חובת פרסום לציבור על ידי הצבת שלט)**, **התשע"ב-2012**, אשר נועדה להגביר את השקיפות ולהרחיב את זכות הציבור להתנגדות לכריתת עצים. ההצעה מטילה חובה על פקיד היערות להציב שלט בסמוך לכל עץ שהוגשה לגביו בקשה לרישיון או היתר לכריתתו, העתקתו או הובלתו.

כיום, קיימת בפקודת היערות חובת פרסום לציבור בדבר רישיונות כריתה והעתקה של עצים, אולם חובה זו נוגעת לפרסום באינטרנט בלבד. כתוצאה מכך, ברוב המקרים הציבור אינו מודע לתכנית לכרות את העץ ואינו יכול להשפיע על ההחלטה. העובדה כי כיום אזרחים רבים אינם מודעים לזכותם לערער על ההחלטה להעניק רישיון לכריתת/העתקת עצים או לנוהל הגשת הערר, אינה עולה בקנה אחד עם העיקרון של שיתוף הציבור בתכנון.

הצעות חוק בשיתוף הקליניקה הסביבתית

חלק מעבודת הסטודנטים בקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית באוניברסיטת בר-אילן הינה לקחת חלק בכתיבת וניסוח הצעות חוק. פעילות זו מבוצעת בשיתוף פעולה של לשכות היו"רים במשותף של השדולה הסביבתית בכנסת. כאמור לעיל, הסטודנטים נטלו חלק בשתי הצעות החוק של ח"כ ניצן הורוביץ (מרצ) בנוגע לשמירה על הצומח.

הצעת חוק נוספת מבית הקליניקה הינה **הצעת חוק לעידוד נסיעה משותפת (קארפול)**, **התשע"ב-2012** של ח"כ ניצן הורוביץ (מרצ) וח"כ יריב לוין (ליכוד). הצעת החוק טרם הוגשה הכנסת. הצעת חוק זו מבוססת על **הצעת חוק לעידוד נסיעה משותפת (קארפול) (תיקוני חקיקה)**, **התש"ע-2009** של ח"כ ניצן

הורוביץ (מרצ), אשר לא עלתה להצבעה בכנסת, בתוספת מספר שינויים. מוצע לעודד את נסיעתם המשותפת של עובדים למקום העבודה שלהם ברכב אחד, על-ידי קביעת דמי ביטוח מופחתים לנהגים שיעשו שימוש קבוע ברכבם לצרכי נסיעות משותפות לעבודה, בהתאם לתקנות שייקבע שר התחבורה. נסיעה משותפת למקום העבודה תורמת להפחתת הגודש בכבישים ומפחיתה את ההוצאה (הפרטית והלאומית) על דלק וחלקי חילוף לרכב כתוצאה מבלאי טבעי. גם הסביבה יוצאת נשכרת, שכן הנסיעה המשותפת מפחיתה את כמות פליטות גזי החממה ואת רמת זיהום האוויר. בנוסף, עקב צמצום מספר הרכבים על הכביש תתאפשר נסיעה רציפה יותר לשאר הרכבים, גורם שיסייע אף הוא להפחתת הפליטות טצריכת הדלק.

הצעת חוק נוספת היא **הצעת חוק התמלוגים מאוצרות הטבע, התשע"ב-2012**, של ח"כ **ניצן הורוביץ** (מרצ) המבצעת מספר תיקונים ב**הצעת חוק לאומית למשאבי טבע ולפיתוח המשק והחברה, התשע"א-2010** של ח"כ **שלי יחימוביץ'** (העבודה), ח"כ **כרמל שאמה-כהן** (ליכוד), ח"כ **משה גפני** (יהדות התורה), ח"כ **ניצן הורוביץ** (מרצ), ח"כ **יצחק וקנין** (ש"ס), ח"כ **יעקב אדרי** (קדימה), ח"כ **אריה אלדד** (האיחוד הלאומי), ח"כ **דב חנין** (חד"ש), ח"כ **אורי אורבך** (הבית היהודי) וח"כ **זבולון אורלב** (הבית היהודי) אשר לא אושרה. הצעת החוק קובעת כי משאבי הטבע שבשטחה הריבוני והכלכלי של מדינת ישראל, אשר הינם באופיים משאבים מתכלים (כגון, חול) או נדירים (כגון, יהלומים), יוכרו בצורה רשמית כאוצרות המדינה וכקניין הציבור. מדובר בהגדלת החשיבות המיוחסת למשאבים הטבעיים של המדינה, בהתאם לעיקרון שקבעה ועדת השיינסקי שעסקה במשאבי הגז. הצעת החוק מציעה להחיל היטל ייעודי על רווחים המתקבלים מהשימוש במשאבים אלו, בכדי שגם הציבור ירוויח מכרייתם. ההצעה מתייחסת לכלל אוצרות הטבע של המדינה (למעט נפט, אשר בנוגע אליו קיים חוק נפרד) וקובעת את גובה ההיטל המיועד ואת אופן חישובו. עוד נקבע כי הכספים שיתקבלו ישמשו למטרות חברתיות-כלכליות, כך שהציבור ימשיך להרוויח בצורה ישירה מהשימוש במשאבים אשר בחלקם שייכים לו.

בנוסף להצעות החוק הנ"ל הוגשה **הצעת חוק שמירת הסביבה החופית (תיקון - התאמת תכניות ישנות), התשע"ב 2012** של ח"כ **דב חנין** (חד"ש), ח"כ **איתן כבל** (העבודה), ח"כ **ניצן הורוביץ** (מרצ) וח"כ **רחל אדטו** (קדימה), שהוכנה בשיתוף **ארגון אדם, טבע ודין** וקואליציית החופים. ההצעה קובעת כי על מוסדות התכנון לבחון מחדש תכניות ישנות

לבנייה בסביבה החופית שאושרו לפני חקיקתו של **חוק שמירת הסביבה החופית, התשס"ד-2004**, אשר קבע הוראות מיוחדות לעניין אישור תכניות בנייה בחופי המדינה ובשטח הנמצא בטווח 300 מטרים מקו המים. החוק קובע כי הוצאת היתר בניה מכוח תכנית שחלפו שמונה שנים מיום שניתן לה תוקף, תהיה כפופה לאישור הועדה לשמירת הסביבה החופית ולהוראות החוק.